

crkva u svijetu

OSVRTI I PRIKAZI

IZABRANE POSLANICE SVETOG JERONIMA

Sveti Jeronim: Izabrane poslanice, Književni krug, Split, 1990.

Drago Šimundža

Sveti Jeronim pripada prvim stoljećima kršćanske literature, tzv. patrističkom razdoblju. Rodio se na našem tlu; najvjerojatnije godine 347, u Stridonu, na granici — kaže — »Dalmacije i Panonije«. Kako nismo sigurni gdje se taj gradić nalazio, različiti ga autori smještaju u različite naše krajeve, od Splita i Šibenika do Grahova, Istre i Međumurja.

Jeronim vrlo rano odlazi u Rim, gdje stječe temeljnu naobrazbu u klasičnoj kulturi i grčkoj i rimskoj književnosti. Nagle naravi i asketskog duha, nije tražio mirna boravišta; radije je težio za uvijek novim područjima učenja i askeze. Iz Rima najprije odlazi na sjever, u Trier, u kojemu — nakon mladenačkog života, duhovnog obraćenja i krštenja (oko 365. godine) — postaje redovnikom.

U potrazi za izvorima kršćanstva, nošen asketskim žarom, poslije kraćeg boravka u Akvileji 373. godine, odlazi na Istok, u Antiohiju i Helkidsku pustinju, gdje pustinjački čeliči svoju narav. Put ga ponovno, preko Carigrada, vraća u Rim, u kojemu za vrijeme pape Damasa od 382. do 384. vrši visoke crkvene službe i istodobno znanstveno, kulturno i odgojno djeluje. Zanimljivo je da iz nekih svojih razloga nikada nije obavljao specifične svećeničke čine, iako je na poticaj biskupa Paulina u Antiohiji bio zaređen za svećenika. Poslije trogodišnjeg rada u Rimu Jeronim ponovno odlazi na Istok, u Palestinu. Preko Egipta stiže u Jeruzalem i konačno se nastani u Betlehemu, gdje provodi samostanski život i neumorno radi: studira, prevodi, komentira i stvara. Umro je pišući komentar na proroka Jeremiju, godine 420.

Dinamičan i temperamentan, erudit, pisac i asket, Jeronim sabire i otkriva, kao malo tko u europskoj književnosti, različita duhovna obzorja, spoznaje i iskustva. U njemu se stječe stara semitska mudrost i grčko-rimska humanistika, biblijska i mediteranska baština. Bio je već za života priznat ne samo najvećim stručnjakom u poznavanju Sv. pisma, nego i najboljim poznavateljem grčke i rimske literature među crkvenim piscima. To će mu omogućiti široko polje rada. Upuštat će se u razna područja i biti cijenjen

kao pravi polihistor. Možda će ga to omesti da ne posegne za užom tematikom i u tom smislu određenom dubinom i sistematikom. Ipak, cjelina njegova djela toliko je značajna da će ga svrstati među najodličnije crkvene oce. Istakao se kao autor raznih rasprava i polemičkih spisa, filolog, esejist i pisac, povjesnik i hagiograf te nadasve kao vrstan prevodilac Biblije (Vulgata) i drugih tekstova, bibličar, teolog i egzeget. Crkva ga nazivlje »najvećim znalцем u tumačenju Sv. pisma« (*Doctor maximus in exponendis sacris scripturis*).

Poslanice su, dakle, samo dio golemog Jeronimova djela. No, ipak, treba to istaknuti, važan dio. S njima je poznat širem općinstvu, duhovno je i literarno prisutan u kršćanskoj esejistici i kulturi. Jeronimovi književni radovi, posebno poslanice, homilije i hagiografski zapisi, trajan su poklad kršćanske baštine, patrističke crkvene književnosti. Poslanice su mu — poglavito ove »izabrane«, u našem drugom popunjenom izdanju — stilski najuspjelije i sadržajno, u svom raznolikom profilu, najobuhvatljivije. Rekao bih, u njima se Svetac sa svojim djelom — s oštrinom riječi, znanjem i iskustvom — najizvornije predstavlja i ogleda.

Prva odlika koju bih ovdje, kad je riječ o Izabranim poslanicama, spomenuo jest upravo njihova književna, stilska i estetska vrijednost. Oštrina zapažanja, dinamičnost i sugestivnost daju im snagu književnog teksta. Epistularni žanr privlači pozornost, koju birana riječ i čvrstoća rečenice obogaćuju izuzetnom jasnoćom. Zgusnutost misli i slojevitost izlaganja svrstavaju ih izravno u ranu kršćansku klasiku, koja u svojoj jedrini ujedinjuje lijepo i korisno te se čitaju poput romanesknog štiva. S njima je Jeronim klasik kršćanske literature.

Druga važna odlika *Izabranih poslanica* jest njihova tematska i sadržajna širina. Naime, dok ih s jedne strane autorov temperament obogaćuje dramskom napetošću, s druge im znanje i iskustvo daju predmetnu vrijednost i didaktičku svježinu. Nižu se zanimljivi podaci i gledišta, poruke i preporuke, suprotstavljanja i shvaćanja. Riječ je, u dužim ili kraćim odlomcima, o različitim aktualnim pitanjima i važnim temama onodobnog duhovnog, kulturnog, teologijskog i biblijskog obzorja, s polemičkim naglascima, epistularnim nesporazumima i obrazlaganjima, s neumornim bistrenjem pitanja i odgovora. Susrećemo se, kao u kakvom filmskom prikazu, s legendarnim zgodama i literarnim kreacijama, s maštovitošću i stvarnošću, izazovima i kritikama, s prijateljskim i polemičnim tonovima, s klasičnom mudrošću i kršćanskom duhovnošću, askezom, s važnim biblijskim i dogmatskim stajalištima, koja su se u ono doba spontano javljala i bistrila.

Posebnu vrijednost, i to je zapravo trajna odlika ove knjige, čine kršćanske pouke u duhovnosti i etičnosti, u načelnosti i karakternosti. Ponekada su, u polemikama oštro suprotstavljena suprotna mišljenja, ali su najčešće — osobito kad se radi o izravnim tumačenjima, savjetima i preporukama — vrlo jasno psihološki i pedagoški izložene. Autor neumorno teži za sustavnošću, preciznošću i jasnoćom; uočava slojevitost ljudskog bića i vodi računa o svim aspektima. Znalac kulture i mudrosti, Jeronim je bio izvrstan poznavatelj ljudske psihe, naravi i njezinih suprotnosti, slabosti i ideala. Zato se u svojim prijateljskim pismima tako vješto i zainteresirano spušta u ljudske dubine, u problematiku životnog izbora, moralnih zapreka i asketskih određenja, te tako vrlo snažno humanistički i religiozno kršćanski djeluje.

Ukratko, Jeronimove poslanice u svom izboru, u hrvatskom prijevodu i latinskom izvorniku, u redakciji prof. Josipa Bratulića, imaju višestruku vrijednost i ulogu. Svjedočanstvo su jednog vremena, misli i zbivanja, duhovnih gibanja i povijesnog određenja europskog kulturnog kruga; zapis o ljudima i događajima, idejama i tendencijama, o povijesnoj stvarnosti i duhovnoj ulozi patristike. Klasičan su primjer rane kršćanske književnosti. Zato su i danas višestruko zanimljive, poučne i korisne.